

Preventivní strategie školy

Základní škola a mateřská škola Na Daliborce, Hořice

I. Školní program proti šikanování	4
II. Výskyt šikany ve škole	8
III. Řešení počáteční šikany	10
IV. Řešení pokročilé šikany	11
V. Šikana zaměřená na učitele	14
VI. Kyberšikana	16
VII. Krizový plán	17
Doporučené postupy školy při řešení užití návykových látek, alkoholu, tabáku, krádeže, vandalismu a jiného rizikového chování	
VIII. Bezprostřední ohrožení života	18
IX. Návykové látky	18
X. Krádeže	23
XI. Vandalismus	24
XII. Záškoláctví	24
XIII. Syndrom CAN	25
XIV. Nelátkové závislosti	27
XV. Poruchy příjmu potravy	27
XVI. Sebepoškozování	28

Dokumenty

Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vyhláška č. 197/2016Sb., kterou se mění vyhláška č.72/2005Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a šk.

Školní řád

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-2

I. Školní program proti šikanování

Školní program proti šikanování je nejúčinnější způsob, jak ochránit děti před šikanou. Je zaměřen především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikany. Program je určen všem pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy, žákům i jejich zákonným zástupcům.

Předpokladem jeho fungování je dobrá všeobecná primární prevence ve škole a zapojení celého pedagogického sboru.

Cílem školního programu proti šikanování je vytvoření klidného a bezpečného prostředí pro všechny – děti i učitele.

Cíl programu

- Vytvořit ve škole bezpečné prostředí.
- Vytvořit dobré sociální klima.
- Podporovat pozitivní vztahy mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli.
- Informovat žáky i rodiče na koho se obrátit v případě potřeby - třídní učitel, školní metodik prevence, výchovná poradkyně, vedení školy.

Školní program proti šikanování má 13 komponent (hlavních součástí) a má univerzální charakter. Lze jej použít jako jednotící princip i pro jiná RCH, a tak vytvořit integrovaný, ucelený ŠPP. Komponenty jsou následující:

- 1. Zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu a také v jeho průběhu).**
- 2. Motivování pedagogů pro změnu.**
- 3. Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů.**
- 4. Užší realizační tým (zástupce vedení - nejlépe ředitel, zástupci TU z 1. A 2. stupně, zástupce družiny, ŠMP, VP, školní psycholog atd.).**
- 5. Společný postup při řešení šikanování.**
- 6. Primární prevence v třídnických hodinách.**

7. Primární prevence ve výuce.
8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování.
9. Ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný školní řád, účinné dohledy učitelů).
10. Spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách).
11. Školní poradenské služby.
12. Spolupráce se specializovanými zařízeními.
13. Vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Šikanování, podoby šikany, přímé a nepřímé znaky šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašit žáka, případně skupinu žáků. Jde o cílené a opakované fyzické či psychické útoky na jedince, kteří se neumí nebo nemohou bránit. K řešení této problematiky vydalo MŠMT zvláštní metodický pokyn - Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016).

Podoby šikany

- fyzická: bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí
- slovní: nadávky, urážky, pomluvy, vyhrožování, ponižování, hanlivé obrázky
- nepřímá: přihlížení a podpora šikany, záměrné přehlížení a ignorování žáka či skupiny žáků
- kyberšikana: útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých a nepravdivých materiálů na internetové stránky

sexuální zneužívání a obtěžování, nemístné narážky, fyzické kontakty, intimní projevy

Při šikaně spolupracuje: školní metodik prevence s vedením školy, výchovným poradcem, třídními učiteli, se školským poradenským zařízením, školním psychologem, pediatrem.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování pro učitele

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenin, modřin, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- Je potřeba věnovat zvýšenou pozornost nově příchozím žákům.

Varovné znaky šikanování pro rodiče:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy. Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze sna, např. "Nechte mě!"

- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad.
- Zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co jej trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat.
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma častěji než mělo ve zvyku.

Přímé znaky šikanování:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem.
- Skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či ke spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

II. VÝSKYT ŠIKANY VE ŠKOLE

Postup pedagogického pracovníka při oznámení šikany:

Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování nebo je-li o šikaně informován rodiči, oznámí neprodleně svoje podezření ŠMP a vedení školy.

ŠMP, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování doporučí, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz přehled níže). V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, ŠMP postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s externími odborníky a institucemi, zejména z PPP a SVP.

Pedagogický pracovník se i nadále spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.

Informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže a navrhne na pedagogické radě potrestání agresorů.

Je třeba zdůraznit, že šikanování je komplikovaný a paradoxní fenomén, při kterém běžné pedagogické postupy naprosto selhávají. Rovněž hotové „kuchařky“ v podobě „receptů“ nefungují, spíše ublíží, než pomohou.

Situace, které zvládne škola sama:

- (a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP (Rámcový třídní program).

Situace, kdy potřebuje škola pomoc zvenku:

- (a) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (b) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- (c) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří

sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
(d) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Postup ředitele školy při řešení šikany:

Ředitel školy přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, ŠMP, rodič, žák) a po domluvě se ŠMP rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami, nebo zda potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a PČR.

Jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů. Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, nebo je sám informuje o výsledcích vyšetřování.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči PPP, SVP, SPC nebo dalších odborníků. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu (viz § 6,7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů).

Postup rodičů při podezření na šikanování:

- Rodiče informují o podezření na šikanování TU, popřípadě dalšího pedagogického pracovníka či ředitele školy.
- V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitele školy.

III. Řešení počáteční šikany

1. **Odhad závažnosti** onemocnění skupiny a rozpoznání zda nejde o neobvyklou formu šikanování

- zjišťujeme prostřednictvím rozhovoru s informátory a obětí
- **nesmí docházet k přímé konfrontaci pachatele a oběti**

2. **Rozhovor s informátory a obětí**

- po rozhovoru s informátorem následuje rozhovor s obětí (ne s podezřelými pachateli)
- při rozhovoru s obětí je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci (je potřeba ochránit ji před možnou pomstou agresorů)

3. **Nalezení vhodných svědků**

- vytipovat členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat (vybrat žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování)

4. **Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky**

- rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli
- vyskytnou-li se těžkosti, lze uskutečnit doplňující a zpřesňující rozhovory nebo konfrontaci dvou svědků

Vážnou chybou je společné vyšetřování svědků a agresorů. Zásadní chybou je konfrontace oběti a agresorů.

5. **Ochrana oběti**

6. **Rozhovor (zvolíme jednu z variant)**

- je to poslední krok ve vyšetřování
- dokud nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl vést tento rozhovor

a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)

b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

7. **Realizace vhodné metody**

a. metoda usmíření

b. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)

8. Rozhovor s rodiči oběti

- rodiče je třeba informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních, popř. nabídnout odbornou pomoc

9. Práce s celou třídou, třídnická hodiny, třídní schůzka

IV. Řešení pokročilé (neobvyklé) šikany, tzv. školní lynčování

Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

A. První kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. oznámení Policii ČR, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory

Není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)!

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny
12. spolupráce s odborníky, dalšími institucemi a orgány:
 - a) oblast školství – PPP, SVP, Speciálně pedagogické centrum
 - b) oblast sociální péče – OSPOD, případně s nestátními neziskovými organizacemi specializujícími se na prevenci a řešení šikany.
 - c) oblast zdravotnictví – dětské lékaři, psychologové a psychiatři, zařízení poskytující terapeutickou péči nebo rodinnou terapii

Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využívá se tzv. informovaný souhlas (viz § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb. ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.).

Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb. ve znění vyhlášky číslo 116/2011 Sb.). Aby byly pro školu informace relevantní, doporučuje se před započítím poradenských služeb dohodnout obsah a rozsah práce.

Výchovná opatření, klasifikační opatření, kázeňská opatření

V případě potřeby je možné zprostředkovat péči PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Běžná výchovná opatření pro potrestání agresorů:

- **napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele;**
- **snížení známky z chování;**
- **převedení do jiné třídy.**

Práce se třídou

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

V mimořádných případech lze užit další opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu

Spolupráce s rodiči

Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce školy nebo školského zařízení, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči je potřeba zvolit citlivý přístup a dbát na zachování důvěrnosti informací.

V. Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

1. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a **žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.**

2. Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, ale může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

3. **Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog.** Šikana učitele patří do pracovněprávní problematiky a postupy řešení vymezuje zákoník práce, případně trestní zákoník či občanský zákoník.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

- Prevence stojí na celoškolském přístupu, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde.
-
- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.
- Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
- Pedagog posiluje zapojení žáků do výuky, činí úkoly a výuku pro žáky zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků.
-
- Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.

- Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.
- Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
- Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.
- Všímá si sociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele - zásady

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám.
- Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, plán zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.
- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy, pokud je potřeba vyhledá pro sebe odbornou pomoc.
- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení. Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program.
- Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Kyberšikana

Kyberšikana je opakované násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních technologií, především internetu a mobilu.

Kyberšikana a šikana – rozdíly

Základní rozdíl spočívá v tom, že u šikany zná oběť útočníka. U kyberšikany je útočník naprosto anonymní a ještě navíc může v kybersvětě měnit svou identitu, může jím být kdokoli. Dalším důležitým faktorem u kyberšikany je také publikum. K webové stránce, videu na YouTube nebo skupině na Facebooku má přístup každý, kdo má internet. Často se stává, že šikana jde s kyberšikanou ruku v ruce, to znamená, že si útočníci natočí reálný útok a zveřejní ho na internetu.

Desatero bezpečného internetu

1. Nezveřejňovat osobní údaje. Nedávat nikomu adresu ani telefon.
2. Nesdílet fotky a už vůbec ne intimní.
3. Neotvírat přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy. Bezpečně se odhlašovat.
4. Měnit přihlašovací údaje nebo mít bezpečnější hesla.
5. Přidávat si pouze dobře známé lidi
6. Rozlišovat virtuální a reálný život. Nevěř každé informaci.
7. Číst si pravidla užívání.
8. Neodpovídat na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily a vzkazy.
9. Nedomlouvat si schůzku s osobou, kterou znám jen z internetu.
10. Svěř se dospělému, pokud tě stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, nebo tě dokonce vyděsí.

Na koho se obrátit

V případě, že se dítě cítí ohrožováno kyberšikanou, mělo by v ideálním případě celou věc nejdříve osobně probrat s rodiči, jinými příbuznými, kamarády nebo dospělými osobami (učitelé apod.).

Horká linka www.horkalinka.cz

Linka bezpečí 116 111

Policie ČR 158

Rodičovská linka 840 111 234

Projekt www.e-bezpeci.cz

VI. Krizový plán

Doporučené postupy školy při řešení či podezření z užití návykových látek, alkoholu, tabáku, podezření z krádeže, vandalismu a jiného rizikového chování

Krizový plán školy slouží jako návod, jak postupovat při řešení či podezření na některá riziková chování (užití návykových látek, alkoholu, tabáku, při výskytu krádeže, vandalismu, syndromu CAN, poruchách příjmu potravy či jiných nelátkových závislostí).

V případě výskytu rizikového chování bude postupováno dle Školního řádu a příslušných dokumentů.

Koho kontaktovat:

Záchranná služba: 155

Policie ČR: 158

Linka bezpečí: 800 155 155

Dětské krizové centrum 420 241 480 511

- vedení školy: Mgr. Jan Sezima: 491 101 645
Mgr. Lada Štěpánková: 491 101 645

- školní metodička prevence Mgr. Šárka Válková: 491101 645
- výchovná poradkyně Mgr. Markéta Dvořáková: 491 101 645
- školník M. Kulhánek: 731 585 848

- OSPOD Hořice - p. Chýlová: 492 105 471
- Obvodní oddělení Hořice: 974 533 701
- Městská policie Hořice: 737 445 336

- PPP Jičín: 493 533 505

VII. Bezprostřední ohrožení života

1. Poskytnout první pomoc
2. Zavolat záchrannou službu: 155
3. Informovat vedení školy
4. Informovat zákonné zástupce

VIII. Návykové látky – obecné postupy

Zabránit v další činnosti (konzumaci), odebrat a zajistit látku

Posoudit zdravotní stav

Rozhovor s dítětem, sepsání záznamu

Informovat vedení školy, ŠMP

Informovat zákonné zástupce

Uložení záznamu v agendě školy

Opakovaná situace - OSPOD

Informace o možnostech odborné pomoci

Sankce dle školního řádu

Konzumace tabákových výrobků ve škole

Školní řád zakazuje kouření tabákových výrobků a užívání elektronických cigaret v prostorách školy a při všech školních akcích, zároveň stanovuje sankce za porušení tohoto zákazu.

Doporučený postup:

1. Tabákový výrobek žákovi odebrat a zabránit mu tak v další konzumaci.
2. V případě ohrožení na životě a zdraví zajistit nezbytnou pomoc a přivolat lékařskou službu.

3. Sepsat záznam o nálezu s vyjádřením žáka, s datem, místem, časem nálezu, jménem žáka. Zápis žák podepíše.
4. **Nález oznámit vedení školy.**
5. Nález uložit u vedení školy.
6. Informovat zákonného zástupce nezletilého žáka.
7. Vyvodit kázeňská opatření stanovené školním řádem.
8. Se žákem bude nadále pracovat školní metodička prevence, popř. nabídne zákonným zástupcům další odbornou pomoc.
9. V případě opakování bude informován OSPOD.

Žákovi nelze prohledávat osobní věci. V případě, že žáci kouří mimo prostory školy či školského zřízení (např. v parku) mimo plnění povinné školní docházky, pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření. Může o tom informovat rodiče nebo provést krátkou intervenci u konkrétního žáka.

Konzumace alkoholu ve škole

Školním řád zakazuje užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech školních akcích.

Doporučený postup:

1. Alkohol žákovi odebrat a zabránit mu tak v další konzumaci.
2. Posoudit žákův zdravotní stav.
3. V případě ohrožení na životě a zdraví zajistit nezbytnou pomoc a přivolat lékařskou službu. V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.
4. **Nález nebo požití oznámit vedení školy.**
5. Nález uložit u vedení školy.
6. Sepsat záznam o nálezu s vyjádřením žáka, s datem, místem, časem nálezu, jménem žáka. Zápis žák podepíše.

7. Pokud žák není schopný pokračovat ve vyučování, informovat ihned zákonného zástupce a vyzvat jej, aby si žáka vyzvedl.
8. Není-li zákonný zástupce dostupný, vyrozumět OSPOD.
9. V závažných případech (s ohledem na věk, chování žáka, opakované jednání) informovat OSPOD i po bezproblémovém kontaktování zákonného zástupce.
10. Rodiče informovat i v případě, že je žák schopen pokračovat ve výuce.
11. Vyvodit kázeňská opatření stanovené školním řádem.
12. Se žákem bude nadále pracovat školní metodička prevence, popř. nabídne zákonným zástupcům další odbornou pomoc.

Žákovi nelze prohledávat osobní věci.

Stejně postupuje škola i v situaci příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu.

Nález alkoholu u žáka:

Doporučený postup:

1. Nezjišťovat chemické složení tekutiny.
2. **O nálezů neprodleně uvědomit vedení školy.**
3. Sepsat stručný záznam o nálezů s vyjádřením žáka, s datem, místem, časem nálezů a jménem žáka. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce.
4. Zápis dát žákovi podepsat. Pokud odmítne, zaznamenat tuto skutečnost do zápisu.
5. Informovat zákonného zástupce žáka
6. U opakovaného nálezů informovat OSPOD.

V případě nabízení alkoholu ve školském prostředí se může jednat o podezření z přestupku a v takovém případě má školské zařízení možnost volat Policii ČR.

Nález alkoholu ve škole

Doporučený postup:

1. Nezjišťovat chemické složení tekutiny.
2. **O nálezů neprodleně informovat vedení školy.**
3. Nález uložit u vedení školy.
4. Vedení školy zpracuje stručný záznam o nálezů.
5. Mapovat situaci ve škole.

Užití omamné psychotropní látky ve škole

Doporučený postup:

1. Látku žákovi odebrat a zabránit další konzumaci.
2. Posoudit žákův zdravotní stav.
3. V případě ohrožení na životě a zdraví zajistit nezbytnou pomoc a přivolat lékařskou službu.
4. **Informovat vedení školy.**
5. Pokud akutní nebezpečí nehrozí postupovat v souladu se školním řádem, sepsat záznam o nález s vyjádřením žáka.
6. Pokud není žák schopen výuky, zavolat zákonného zástupce a vyzvat ho, aby si žáka vyzvedl.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, škola vyrozumí OSPOD, požádá o pomoc a řídí se jeho pokyny.
8. Zákonného zástupce škola informuje i v případě, že je žák schopen další výuky.
9. Škola informuje OSPOD.
10. Vyvodit kázeňská opatření stanovené školním řádem. Je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
11. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
12. Školní metodická prevence nabídne zákonným zástupcům další odbornou pomoc.

Podobný postup zvolit i v případě, že žák přichází pod vlivem OPL do školy.

Nález OPL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní.

Doporučený postup:

1. Zabránit žákovi v další konzumaci.

2. Látku žákovi odebrat za přítomnosti další osoby a uložit do obálky.
2. Netestovat její složení.
3. Informovat o nálezů vedení školy.
4. Sepsat záznam o nálezů s datem, místem a časem nálezů a jménem žáka.
5. Zápis žák podepíše, pokud odmítne, uvést do zápisu. Zápisu je přítomen ředitel nebo jeho zástupce.
6. O nálezů vyrozumí PČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
7. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, zvážit jeho zdravotní stav a je-li ohrožen na zdraví a životě přivolat záchranou službu a vyrozumět Policii ČR. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí PČR.

B. V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní.

Doporučený postup:

1. Látku netestovat.
2. Informovat vedení školy.
3. Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepit, opatřit razítkem školy a svým podpisem a uschovat ji ve školním trezoru.
4. Vyrozumět PČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe.

Doporučený postup:

1. Bezodkladně vyrozumět PČR, zkontaktovat s ní další postup.
2. Informovat vedení školy.
3. Informují zákonného zástupce žáka.
4. Žáka izolovat od ostatních a do příjezdu Policie ČR ho mít pod dohledem.
5. U žáka v žádném případě neprovádět osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Distribuce OPL ve škole

Distribuce a přechovávání OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin.

Doporučený postup:

1. Důvodné podezření musí škola nahlásit Policii ČR.
2. Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním výše.

IX. Krádeže

Krádež je druh protiprávního jednání a její skutečnost hlásí škola orgánům činným v trestním řízení.

Školní řád informuje zákonné zástupce i žáky o skutečnosti, že nošení cenných věcí do školy a věcí nepotřebných k výuce je rizikové jednání a může vést k jejich odcizení. Proto je školním řádem nošení cenných věcí do školy zakázáno. Vedení školy zároveň upřesní způsob zajištění těchto předmětů a uložení na předem určeném místě.

Za zcizené věci odpovídá škola pouze v případě, že byly uloženy na místě k tomu určeném.

Doporučený postup:

1. O události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného.
2. Informovat vedení školy.
3. Věc předat orgánům činným v trestním řízení nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.
4. V případě, že je znám pachatel, je třeba informovat rodiče, popř. nahlásit věc OSPOD (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

X. Vandalismus

Dle Školního řádu je každý odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm škola může požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. Je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na to, jak se takovému jednání vyhnout.

Doporučený postup:

1. Pokusit se odhalit viníka a sepsat o vzniklé škodě záznam.
2. Náhrada úmyslně způsobené škody bude vymáhána na zákonných zástupcích, je jim dána možnost škodu na vlastní náklady odstranit nebo jinak nahradit, případně vzniklou škodu uhradit.

XI. Záškoláctví

Při neomluvené a zvýšené omluvené nepřítomnosti žáka ve škole informuje třídní učitel vedení školy a metodičku prevence.

Škola postupuje v souladu se Školním řádem, dle metodického pokynu.

1. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou zákonem. Seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené nepřítomnosti. Provede zápis z pohovoru, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii zápisu. Případné odmítnutí podpisu nebo převzetí zápisu zákonným zástupcem se to do zápisu zaznamená.

2. Při počtu nad 10 neomluvených hodin svolá ředitel výchovnou komisi, které se účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný

poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Pozvání zákonných zástupců na jednání výchovné komise se provádí doporučeným dopisem. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší. Případná neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápisu zaznamená. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

3. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zašle ředitel školy bezodkladně oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.

XII. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN - Child Abuse and Neglect)

Podezření na syndrom CAN

1. Zachycení varovných signálů.
2. Navázat užší kontakt a citlivě pohovořit s dítětem o jeho soukromí a problémech, do ničeho ho nenutit.
3. Informovat vedení školy (co nejužší okruh lidí), sepsat krátký zápis.
4. Nedaří-li se kontakt se žákem navázat, lze se obrátit na PPP, popřípadě doporučit žákovi obrátit se na Linku bezpečí.
5. Požádat o pomoc spolužáky, sourozence.
6. Pozvat rodiče do školy, sdělit jim problémy, které u dítěte pozorujeme.
7. Spolupracovat s odborníky (pediatr, OSPOD, PČR)

Když se mi dítě svěří osobně

1. Ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách.
2. Záležitost je citlivá, svěřit ji jen nejužšímu okruhu osob.
3. Pokud dítě zneužívá rodič, neinformovat ho o tom, s čím se dítě svěřilo.
4. Komunikovat s dítětem – podrobnější rozebírání nechat na odbornících.
5. Citlivě sdělit dítěti, že zjištěné informace musíme nahlásit.

6. Ohlásit na PČR a OSPOD.

7. Jestliže dítě nechce, abychom věc ohlásili, situaci konzultovat s odborníkem, ale od oznámení události by nás to nemělo odradit.

Dítě je obětí napadení cestou do (ze) školy neznámou osobou

1. Oznámit policii, rodičům a orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.
2. **Oznámit vedení školy.**
3. Dítě neopouštět až do příchodu rodičů.

Varovné signály:

Změny v chování dítěte

nezájem o dění kolem sebe, úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob nebo v situaci, kdy je dítě s dospělým samo, vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám, nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“, agresivní napadání a šikanování vrstevníků, potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole, váhání s odchodem domů po vyučování, neomluvené absence ve škole, odmítání jídla nebo přejídání, sebepoškozování, útky z domova

Známky tělesného týrání dítěte

opakovaná zranění včetně zlomenin, modřiny, řezné rány, otisky dlaně a prstů, otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí

Některé projevy zanedbávaného dítěte

trvalý hlad, všechno jí hltavě a hladově, podvýživa, chudá slovní zásoba, špatná hygiena, zkažené zuby a časté záněty dásní, nevhodné oblečení vzhledem k počasí, nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru, vyčerpanost, touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého, chodí za školu nebo do ní chodí pozdě, zdráhá se odcházet domů, žebra o jídlo, peníze nebo jiné věci

XIII. Nelátkové závislosti

Počítače a internet – neškodné počítačové hry

Znaky:

- zanedbávání školy a školních povinností;
- zaostávání v sociálním vývoji;
- rizika pro zdravý vývoj pohybového systému.

Doporučené postupy

1. Promluvit si s dítětem.
2. Kontaktovat rodiče – nabídnout kontakty na odborníky.
3. Při nespolupráci s rodiči kontaktovat OSPOD.

Mobilní telefony

Žáci mohou nosit do školy mobilní telefony, platí však zákaz jejich používání během celého vyučovacího procesu od vstupu do školy až po její opuštění. Při opakovaném porušení zákazu používání mobilních telefonů může být žákovi uděleno kázeňské opatření.

Doporučené postupy

1. Žák telefon vypne a předá vyučujícímu.
2. Ten informuje ředitele školy o porušení ŠŘ a předá mu telefon.
3. Ředitel školy upozorní žáka na porušení školního řádu. Telefon je žákovi vrácen.
4. Při opakovaném porušení zákazu je uděleno kázeňské opatření.

Poruchy příjmu potravy (PPP)

Mentální bulimie a mentální anorexie

Mentální bulimie je neodolatelná touha po jídle, která má za následek opakované přejídání se a následně snahou zbavit se požití potravy násilím (zvracení).

Mentální anorexie je patologický strach z obezity spojený s odmítáním potravy s následným ohrožením zdraví či smrti.

U dívek se obě poruchy vyskytují 10 krát více než u chlapců.

Dívky a chlapci s PPP

Dívky a chlapci postižení mentální anorexií jsou bezproblémoví a konformní, svědomití a zodpovědní, nejistí, mají nízké sebevědomí, jsou spíše introvertní a senzitivní.

Dívky a chlapci trpící mentální bulimií jsou impulzivní, mají problémy se sebeovládáním, jsou nejistí a závislí na názorech jiných lidí.

Doporučené postupy v případě podezření na PPP:

1. Kontaktovat rodiče, pediatra vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se.
2. Zprostředkovat kontakt s odborníky (psychologem, psychiatrem)

XV. Sebepoškozování

Sebepoškozování (automutilace, selfharm) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Samotné sebepoškozování není trestný čin, ale navádění/nucení k sebepoškozování, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající SP, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost.

Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je:

- řezání (žiletkou, střepem atd.)
- pálení kůže.

Jinými formami jsou:

- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Doporučené postupy

1. Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození.
2. Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou.
3. Předat dítě školnímu psychologovi.
4. Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance.

Šárka Válková
metodička prevence